

LÜHITEATED * NOTES

Suur-kirjurähni toitumisest musta männi puistus*Food of the Great Spotted Woodpecker in a Pinus nigra stand*

10. aprillil 1998 külastati Muhus Kuivastu-Pädaste tee ääres umbes 0,5 ha suurust musta männi (*Pinus nigra*) puistut, kus kasvab ka kadakaid, kaski ja väiksemaid põõsaid. Puudel esines sel ajal veel vähesel määral terveid käbisid. Puistus nähti ühte suur-kirjurähni "sepikojas" musta männi käbi toksimas ja kahte oravat (leiti ka orava pesa). Puistus asus 30-80 m vahedega viis suur-kirjurähni "sepikoda", kõik mustade mändide kuivanud külgakstel 6-7 m kõrgusel. "Sepikodadest" leitud käbide arvust annab ülevaate tabel 1. Keskmiselt leiti 319 musta männi ja seitse hariliku männi käbi "sepikoja" kohta. Peale selle leiti erinevatest kohtadest 1-5 kaupa veel 48 musta männi töödeldud käbi. Ilmselt oli tegemist juhuslike "sepikodadega" või oli mõni käbi "sepikojast" kaugemale kantud. Leitud 36 hariliku männi käbi olid varutud puistu ümbrusest, kus seda liiki esines sageli ning leidus veel mitu "sepikoda". Musta männi käbid viimastes puudusid.

Alalt korjati kokku ka kõik orava poolt söödud käbid, millest oli alles ainult roots. Needki käbid asusid peamiselt koos ühe puu all, kuid neid esines ka mujal. Kokku leiti 1460 orava poolt söödud käbi, neist täielikult söödud 1240 ja osaliselt 220. Kuna käbirootsusid on raske leida, võib arvata, et kõiki orava poolt söödud käbisid ei leitud ja nende arv on mõnevõrra suurem. Peale selle koguti veel 54 tervet käbi. Kokku jagunesid puistust kogutud 3144 käbi järgmiselt: 1630 (52%) rähni poolt toksitud, 1460 (46%) orava poolt söödud ja 54 (2%) terved. Seega olid põhilisteks käbidest toituvateks liikideks suur-kirjurähn ja orav, ja nende saagiks langes tõenäoliselt valdav osa mustade mändide seemnesaagist¹.

Tabel 1. Käbide arv suur-kirjurähni "sepikodades" Muhu musta männi puistus.

Table 1. The number of cones in the "anvils" of the Great Spotted Woodpecker in a *Pinus nigra* stand in Muhu.

"Sepikoda" Site	Käbide arv / No. of cones		
	must mänd <i>Pinus nigra</i>	harilik mänd <i>Pinus sylvestris</i>	kokku total
1	82	4	86
2	510	12	522
3	282	6	288
4	440	12	452
5	280	2	282
Kokku Total	1594	36	1630

Atari Koppel

¹ Täiendavat huvi võiks pakkuda männiseemnete levimisjärgne ärasöömine. Näiteks Põhja-Rootsis söid hariliku männi seemneid peamiselt mardikad (jooksiklased), ühel alal uruhiirased. Ära söödi alla 20% (harva kuni 60%) seemnetest, seejuures raiemikel, kus jooksiklaste arvukus oli madalaim, suhteliselt kõige vähem (Nystrand, O. & Granström, A. 2000: Predation on *Pinus sylvestris* seeds and juvenile seedlings in Swedish boreal forest in relation to stand disturbance by logging. – J. Appl. Ecol. 37 (3): 449–463). Toim.

Suur-kirjurähn lõhkus pöldvarblase pesa

Great Spotted Woodpecker destroying a nest of Tree Sparrow

Kiisai, minu koduaia taga lepikus pesitseb suur-kirjurähn. Ühel kevadisel hommikul kuulsin kõrvaltänava kandist ägedat koputamist. Läksin asja uurima ja nägin hasartselt puidust elektriposti taguvat oma ammust tuttavat. Töö jätkus täie hooga, kuni posti tekkis väike ava. Sellest tiriti nüüd välja ja lennutati laiali kõrsi ja sulgi – ühesõnaga pesamaterjali. Läheduses nägin traadil istuvat pöldvarblast. Selgus, et viimane oli asustanud kunagi rähnile kuulunud pesaõõnsuse. Endise omanikuna otsustas kiuslik lind nüüd allüürnikust vabaneda. Millegipärast ei kasutanud ta aga juba olemasolevat avaust, vaid raius vastaspoolele uue, nõ. tagaukse.

Harri Põldsam

Linnud soolakus Birds at salt feeders

Soolak (metsloomade jaoks mõeldud mineraalainete, peamiselt soola, lisa söötmise koht. *Toim.*) on nagu metsaelu tsentrum, millest on eelkõige huvitatud meil elavad sõralised. Soolaku juurde satuvad aeg-ajalt ka teised metsaelanikud. 1996. aastal raius ühte Kernu metskonnas asuvasse soolakusse pesaõõne muusträhn. See linnu ettevõtmine ei meeldinud aga kohalikule jäägrile. Et tülikast seltskonnast vabaneda, toppis inimene pesaõõnde ämbritäie soola. Töökas rähn aga eemaldas ebaseeldiva olluse ja kasvatas üles kõigi häirijate kiuste pesakonna "nõgikikkaid". Järgmisel aastal toppis aga jääger pesaõõne täis rusikasuurusi kive ning linnu tuli leida uus pesakoht.

1994. aastal pesitses Sutlema metskonnas Pärniku vahtkonnas soolaku otsas, otse soolale mõeldud õõnsuses händkakk. Tavaliselt häirijate suhtes agressiivne lind leidis ilmselt paiga üsna turvalise olevat ja sättis end hauduma. Kõrge soolaku otsast paistis vaid linnu nokk ja pikk püstine saba. Haudujal tuli nüüd taluda hilisõhtuseid ja varahommikusi soolakukülatajaid, kes kriipisid pesapuud oma karedate keeltega.

Soolakuid külastavad sageli ka kaelustuvid. Nende käitumine on hoopis veider. Soolaku all võib neid näha imelikes poosides või maas püherdamas, meenutades "pilves" narkomaane.

Harri Põldsam

